

Gospodar in gospodinja

LETO 1940

27. MARCA

ŠTEV. 13

Pozor, sadjarji!

Minulo zimo je naredil zajec ogromno škodo po naših sadovnjakih. Na tisoče in tisoče sadnega drevja je deloma popolnoma uničenega, deloma pa bolj ali manj poškodovanega. Ogledana so celo 10—15 let stara drevesa. Zajec tokrat ni bil prav nič izbirčen. V slast mu je šlo lubje vseh sadnih plemen. Najbolj so pa seveda prizadete jablane. Kar je ogledano okrog in okrog noter do lesa in še celo na večjo višavo, je zgubljeno. Tu ne pomaga nobena maža. Če je pa lub vsaj na eni strani še brez presledka cel, je s hitro pomočjo še mogoče rešiti marsikatero vsaj mlajšo drevo. Rane je treba nemudoma, dokler niso še preveč

zasušene, temeljito zamazati s cepilno smolo. To je najboljše in najzanesljivejše mazilo, ker z njim popolnoma zapremo dostop zraka in ustavimo izsuševanje. Kjer ni pri rokah cepilne smole, naj se naredi gosta maža iz ilovice in kravjeka. S to mažo namažemo deblo okrog in okrog precej na debelo, dokler segajo objedena mesta. Ker pa se taka maža rada odlučí in odpade, ko se presuši, je treba vse namažano deblo poviti z vrečevino, ali vsaj s papirjem ter prevezati z motvozom. Ta obveza naj ostane na drevesu najmanj do druge pomladi ali pa še dlje.

Mlado sadno drevje je treba obrezati

Za to važno in potrebno delo se naši sadjarji še vse premalo zanimajo. Zlasti ne misli na to opravilo tista velika večina starejših kmetovalcev-sadjarjev, ki se ne udeležuje tozadevnih tečajev, ne posluša sadjarskih predavanj in ne bere strokovnih časopisov. Saj se še dandanes zgodi, da vrhov mladega sadnega drevja niti takrat ne obrežejo, ko ga sade. Zato imamo še vedno največ drevja s pregostimi in še na razne druge načine nepravilnimi vrhovi. In prav zato prideamo še vedno preveč slabega in premalo lepega, mladnega sadja. To velja prav posebno za jabolka, za to naše najvažnejše sadno pleme, v splošnem pa tudi za druga plemena.

Toda ni dovolj, da bi mlado sadno drevje obrezali samo takrat, ko ga sadimo. Če hočemo odrediti drevesa s pravnim, torej nepregostim, odpornim (močnim), lahko pristopnim, rodovitnim vrhom, katerega maloštevilne glavne veje bodo obrastene od spodaj do vrha z rodnimi vejami, je treba mlado drevo vsaj nekaj let po saditvi vsako pomlad primerno obrezati — to se pravi

nepotrebne veje in mladike odstraniti, nekatere pa skrajšati.

Po tem načelu začnemo obrezovati sadno drevo takoj pri saditvi. Iz drevesnice dobimo drevesa, ki imajo v vrhu najmanj tri stranske in eno pokončno mladiko. Navadno pa je stranskih vej tudi več — 4 do 6 ali celo 7. Normalni vrh jablane naj ima v prvem vencu pa samo tri, kvečjemu štiri veje. Kar jih je več, jih pri deblu gladko odrežimo. Odstranimo zlasti tiste, ki imajo preveč pokončno rast in pa tiste, ki niso na pravem kraju, torej preveč blizu te ali one svoje sosede. Nazadnje skrajšamo ostale stranske šibe in vrhni poganjek povprečno za tretjino do polovico dolgosti — močnejši in višje stoječe bolj, šibkejše in nižje stoječe manj ali celo nič. Mladiko skrajšamo vedno tik nad zunanjim očesom. Tri ali štiri enoletne mladike so temelj za bodoči vrh drevesa. To bodo glavne veje voditeljice, ki se bodo obrasle z rodnimi vejami in rodnim lesom. Čim enakomerneje so oddaljene druga od druge, tem enakomernjša bo bodoča

krona. Ako že od narave nimajo vse ugodne lege, je zelo potrebno, da jih v pravo lego prisilimo na ta način, da preveč pokonci štrleče z oporami spravimo v pravo poševno lego, preveč viseče pa privežemo v bolj primerno lego.

V naslednjih letih v istem smislu na preprost način z obrezovanjem nadaljujemo. Voditeljice so se v prvem letu kolikor toliko podaljšale in obrasle. Vsako zase oglejmo in popolnoma odstranimo vse poganjke, ki se nahajajo na zgornji strani. Posebno je treba odrezati najvišje stoječi obrastek, ki zajeda voditeljico. Vse obrastke pa, ki so na spodnji strani veje, pustimo nedotaknjene. Samo prav pregoste izrežimo. Po srednjem pokončnem podaljškju debla pa odstranimo vse stranske odrastke; vrhnega pa samo skrajšajmo. Šele nazadnje, ko smo obdelali vse voditeljice, pogledjmo še končne poganjke. Če so kaj prida dolgi in močni, jih nekoliko skrajšajmo, in sicer zopet na zunanje oko; močne in krepke skrajšajmo bolj, šibke manj ali pa nič, da dosežemo nekako ravnotežje v vejah. Tudi vrhni poganjek, kakor že rečeno, primerno skrajšajmo. Drevo ima sedaj dvoletno krono s 3 ali 4 vejami in s pokončnim podaljškom debla.

Tretjo pomlad je treba drevo zopet ogledati in ga obdelati s škarjami na prav isti način kakor prejšnje leto, in sicer izrežimo spet vse mladike na zgornji (notranji) strani vsake glavne veje. Spodnje (zunanje) samo razredčimo, če so pregoste, pa jih tudi nič ne krajšajmo. Končne prirastke prejšnjega leta (voditeljice) kot podaljške glavne veje spet skrajšamo njihovi dolžini in debe-

losti primerno, seveda na zunanje oko, kakor prvo in drugo leto. Ravnotežje v vrhu dosežemo na ta način, da predolge in premočne voditeljice krajšamo bolj, krajše in šibkeje pa manj ali nič, kakor je bilo že povedano.

Srednjo pokončno vejo (podaljšek debla) obrežimo spet najmanj na 1 m visoko (merjeno od spodnjega prvega venca veji). Šele v tej višavi pustimo spet 3—4 stranske mladike, ki bodo tvorile drugi in zadnji venec glavnih vej. Če v višavi 1—2 metrov ni primernih mladik za drugi venec, pa počakajmo z drugim vencem do prihodnjega leta. Ko odgobjmo še drugi venec s tremi ali štirimi vejami, na isti način kakor prvi, je oblika vrha gotova, dovršena. Vsakoletno obrezovanje je s tem končano. Drevo ima 7—9 glavnih vej, ki so vse po celi svoji dolžini obraščene na zunanji strani z daljšimi in krajšimi vodoravnimi ali celo pobešenimi rodnimi vejami. Po njih se tvori cvetno brstje — drevo začne roditi.

Pri vsakem drevesu seveda ne gre tako gladko, toda z zadostno pazljivostjo, vztrajnostjo in doslednostjo se pa vendar vsaj v bistvu lahko doseže pri slehernem drevesu, ki ima prilično rast, v uvodu omenjeni uspeh: redek (zračen) vrh, z močnimi, poševnimi glavnimi vejami, ki so po vsej svoji dolžini obraščene z rodovitnim vejevjem. To vejevje se nahaja izvečine na zunanji strani krone, zato ima dovolj sonca, in zato rodi povečini samo prvovrstne namizne plodove.

V načelu velja vse povedano prav za prav za vsa sadna plemena. Posebno se pa prilega ta način vzgoje vrha za jable, pa tudi za hruške. H.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Kranj. Na semanji dan 18. marca so prodajali živino takole: voli I. vrste 6.50 din, II. 5.50, III. 5; telice I. vrste 5.50—6, II. 5, III. 4.50; krave I. vrste 5, II. 4.50, III. 4; teleta I. vrste 7.50, II. 7; prašiči špeharji 9—10, pršutarji 8—9 din za en kg žive teže. Surove kože goveje 13, teletje 17, svinjske 9 din za kg.

Celje. Dne 11. marca je bil sejem na Zelenski rebri pri Dobropoljah, kjer je živina dosegla sledeče cene: voli I. vrste 7.50

dinarjev, II. 6.50—7.25, III. 5.50—6; junci I. vrste 6.50, II. 6; telice I. vrste 6.50, II. 5.50; krave-jalovke 5—6, klobasarice 2.50 do 3.25; teleta I. vrste 6.50, II. vrste 6 din za en kg žive teže. Mladj pujski 140—180 dinarjev glava.

Zagorje ob Savi. Na sejem dne 14. marca je imela živina naslednje cene: voli I. vrste 8 din, II. 6.50—7, III. 5.50; telice I. vrste 5.50, II. vrste 5, III. 4; telice za pleme (»žezc«) 1500—4000 din komad; krave I. vrste 4.50, II. 4, III. 3.50 za kg žive teže; krave za pleme 2500—5000 din za komad.

Ovece komad 100—150 din, svinje za pleme 1000—12000 din, mlade svinje za pleme par 300 din.

Črnomelj. Cene na sejmu v Semiču so bile: voli I. vrste 7 din, II. 6; telice in junči I. vrste 6.50, II. 5.50, III. 5; krave I. vrste 5, II. vrste 4 din za kg žive teže.

Šmarje pri Jelšah. Sredi marca so bile v šmarskem okraju živinske cene sledeče: voli I. vrste do 6.50 din, II. do 5.50, III. do 4.50; telice I. vrste do 5.50, II. do 4.50, III. do 3.50; krave I. vrste do 5, II. do 4, III. do 3; teleta I. vrste do 6.50, II. vrste do 5.50; prašiči špeharji do 12 din, pršutarji do 10 din za kg žive teže. Surove kože teletje 14, svinjske 5—8 din za kg.

Ptuj. Na prašičjem sejmu dne 13. marca so bili prašiči: debele svinje 8.75—9, pršutarji 7.50—8, plemenske svinje 6—7.25 din za kg žive teže. Mladi pujsi 6—12 tednov stari 90—120 din komad.

CENE

Kranj. Pšenica 1 kg 2.50—2.75, ječmen 2.20, rž 2.20, oves 2, koruza 1.80—2, fižol 5—7, krompir 2, lucerna za krmo 1.50, seno 1.50, slama 0.75 din za kg. Jabolka (na trgu) 5—8, med 22, mleko liter 2—2.50, surovo maslo 36 din kg, drva 115—120 din meter.

Celje. Pšenica 1 kg 2.50 din, ječmen 2, rž 2, oves 1.80, koruza 2, fižol 7, krompir 2.25, lucerna za krmo 1.10, seno 0.90—1, slama 0.50 din za kg. Jabolka 3—6 din, mleko 1.75 din liter, surovo maslo 28 din kg, meso goveje 9—12, svinjsko 16—18, slanina 20, svinjska mast 22, med 20 din za kg. Drva 80 din meter.

Ptuj. Pšenica 100 kg 200 din, rž 175, ječmen 200, oves 200, proso 250, koruza 175, ajda 150, fižol 500—600, krompir 175, repa 25, sladko seno 125—150. Kislo seno 100, slama 35—45 din. Mleko 2 din liter, surovo maslo 26—28, čajno maslo 30—32, bobinjski sir 30, trapist 20 din kg. Goveje meso 6—10, teletje 8—12, svinjsko 14—16, slanina 14—16, svinjska mast 20 din kg; jabolka 4—6 din kg.

LES

Po podatkih ljubljanske borze z dne 21. marca stane les franko vagon nakladalna postaja za 1 m³:

Smreka in jelka: hodi I/II 240—310 din, brzovajni drogovi 185—215, bordonali 200 do 330, filerji 5'/6' 270—290, trami ostalih razsežnosti 260—320, škorete 550—600, de-

ske (plohi) navadni 480—540, parjeni 525 do 575 din.

Bukev: hodi I/II od 30 cm dalje 115 do 135 din, hodi za furnir od 40 cm dalje 235—255, deske-plohi naravni 290—540 din, parjeni 370—665 din.

Hrast: hodi I/II od 30 cm dalje 200 do 320 din, bordonali 790—890, deske-plohi 700 do 950, frizi I/II 730—940 din.

*

Žito notira na ljubljanski borzi: pšenica banatska 78—79 kg franko nakladalna postaja v Banatu 100 kg 200—202.50 din, bačka 210—212.50; koruza franko nakladalna postaja 137.50—170; ječmen bački in sremški 64—65 kg franco nakladalna postaja 187.50—190; oves bački, sremški in slavonski 177.50—180; rž bački 72 kg 177.50—180; ajda franko vagon slovenska nakl. postaja 157.50—170 din.

Mlevski izdelki na ljubljanski borzi: moka 0g, banatska postaja, 100 kg 320—330 dinarjev, bačka 320—330, št. 2, bačka postaja, 300—310, št. 5, bačka postaja, 280 do 290, št. 6 260—270 din. Otroci pšenični debeli, v vrečah po 50 kg, franko vagon bačka postaja za 100 kg 145—150 din, drobni otrobi v vrečah po 50 kg 135—140 din.

Izgleđ za prihodnje (tedenca): za mehki les zelo čvrsta, za trdi les dobra, za žito zelo trdna, prav tako za mlevske izdelke. Veliko je povpraševanje po deskah (smrekovih in jelovih), po bukovem oglju, po suhih ježicah, smrekovem lubju, hrastovih pragovih (švelerjih) in po bukovih drvah — vse za inozemstvo.

SEJMI

1. 4.: živ in kram. Studence pri Krškem. Videm v Podbukovju, Ribnica, Vače pri Litiji, živ. in kram. Novo mesto, živ. Sv. Lenart v Slov. gor., živ. in kram. Vojnik, živila in prašiči Trbovlje, gov. in svinj. Videm na Savi, živ. in kram. Turnišče, gov. in konj. Murska Sobota — 2. 4.: živ. in kram. Rakek, svinj. Ormož, gov. in konj. Ptuj, živ. in kram. Dramlje, svinj. Dol. Lendava. — 3. 4.: gov. in svinj. Krško, živ. Ljubljana, živ. in kram. Tuhinj, živ. in kram. Vransko, svinj. Celje, Ptuj, Trbovlje, gov. in kramarski Zabukovje nad Sevnico. — 4. 4.: gov. in svinj. Mokronog, živ. in kram. Loški potok, svinj. Turnišče. — 5. 4.: živ. in kram. Stara cerkev pri Kočevju, svinj. in drobn. Maribor. — 6. 4.: živ. in kram. Sv. Jurij pri Grosupljem, svinj. Brežice, Celje, Trbovlje, svinj. Križevci pri Mur. Soboti.

PRAVNI NASVETI

Dediščina po materi. M. P. S. - Ko vam je pred 35 leti umrla mati, se je o njeni zapuščini gotovo vršila zapuščinska razprava. Pojdite na sodišče in prosite sodnika za vpogled v dotični spis in sodnik vam bo lahko pojasnil, če in kako ste bili po materi odpravljeni. Svoje posestvo lahko oče zapusti, komur sam hoče. Šele po njegovi smrti boste imeli pravico terjati svoj dolžni delež.

Carinska kazen. M. P. Zaradi tihotapstva ste bili kaznovani na 12.000 dinarjev denarne kazni po § 145 carinskega zakona. Vprašate, ali je bila carinska kazen amnestirana oziroma kam bi se obrnili, da se vam kazen zniža ali oprost. — Dne 3. septembra 1939 je bil izdan amnestijski Ukaz, s katerim so se oprostile tudi kazni, izrečene po § 145 carinskega zakona, če niso presegale 10.000 dinarjev. Ker pa je vaša kazen večja od 10.000 dinarjev, ni bila odpuščena. Če je kazenska odločba pravomočna, ker se niste pritožili, lahko prosite za milostno odpustitev ali znižanje kazni. Prošnjo vložite pri onem carinskem oblastvu, ki vas je kaznovalo.

Priračunanje 10 let za pokojnino. I. K. V državni službi ste služili 15 let, na kar so vas zaradi boleznih vpokojili. Vršili ste službo pozimi v mrazu in dežju na prostem ter ste se prehladili in dobili tako hud revmatizem, da so vas spoznali za nesposobnega za službo. Slišali ste, da imate pravico zahtevati, da vam prištejejo še 10 let za odmero pokojnine. Vložili ste prošnjo, ki pa je bila zavrnjena. Vprašate, kaj bi storili, da se vaši prošnji ugodi. — Po uradniškem zakonu se more priznati 10 let več za pokojnino onemu državnemu uslužbencu, ki se je v državni službi brez svoje krivde tako poškodoval, da zaradi zadobljenih ran ali poškodb ni sposoben za daljno službo. Bolezni, kakor revmatizem, tuberkulozo in podobno, pa ni smatrati za telesno poškodbo, zato se takšnim bolnikom navedena dobrot uradniškega zakona ne priznava. Ponovna prošnja bila bi brezuspešna, dokler se uradniški zakon ne spremeni.

Kdo ima pravico do doma? M. P. S. - Po smrti vaše matere se je morala vršiti zapuščinska razprava. Zato pojdite na sodišče in prosite, da vam pokažejo tozadevni zapuščinski spis. Sodnik vam bo po tem spisu lahko točno pojasnil, kaj ste pred leti dobili od matere. — Dokler oče živi, je on gospodar posestva. Oče bo odločil, komu bo posestvo izročil po smrti. Če bi očeta smrt prehitela, preden napravi oporoko, boste vsi otroci zakoniti dediči. Potem se boste pač morali

pri zapuščinski razpravi sporazumeti, kdo izmed vas prevzame posestvo in izplača ostale sorojence. Najstarejši sin kot tak nima nobene predpravitve pred drugimi.

Zajemanje vode na rakah. A. K. L. - Če ste skozi 30 let hodili po vodo v jarek, kjer je nato sosed postavil rake, potem imate priposestovano služnostno pravico do zajemanja vode v tem jarku. Po našem mnenju je vseeno, ali zajemate vodo prav v koritu na dnu jarka, ali pa na napeljanih rakah; pravico do zajemanja vode ste s tem že priposestovali.

Odpravljen po očetu. U. L. I. S. - Z notarsko pogodbo ste se veljavno odpovedali zakoniti dedni pravici po očetu. Ker je oče zapustil svoje posestvo vašemu bratu z oporoko, vam prav nič ne bi koristilo, če bi tudi uspeli, da razveljavite oporoko. Potem bi dedovali vsi zakoniti dediči razen tistih, ki so se zakoniti dedni pravici odpovedali. Terjatev iz posojila pa lahko uveljavite kot dolg napram očetovi zapuščini.

Odpravščina po dvakrat poročenji materi. S. A. Z. - Kar je oče v oporoki določil pred 35 leti, to morajo dobiti hčerke iz prvega zakona po očetu. Za takrat določenih 200 K bo vsaka dobila sedaj 50 din. Posestvo je po očetovi smrti prevzela mati in se ponovno poročila. Otroci iz prvega in drugega zakona imajo enake pravice do materinega premoženja. Za življenja je mati lahko izročila posestvo hčerki iz drugega zakona. Po materini smrti bodo ostali otroci imeli pravico zahtevati od sestre-prevzemnice dopolnitev dolžnega deleža. Višina dolžnega deleža se bo ugotovila po vrednosti materinega premoženja ob času izročitve posestva hčerki. Dolgovi in izgovorjeni prevžitek matere se morajo tedaj odšteti od vrednosti posestva.

Prodani kostanji. N. A. N. V. - Držite se le sosedu, s katerim sta imela dogovor za 4 m³ in ne za tri stoječe kostanje. Sosed vam je dolžan plačati za dobavljene kostanje po kubaturi po metrih po običajni takrat veljavni ceni.

Zaščita poroka. S. S. - Vaš dolžnik ni zaščiten. Vprašate, ali uživajo zaščito njegovi poroki? — Ako so poroki kmetje, po predpisih uredbe o likvidaciji kmetijskih dolgov uživajo zaščito, če prav glavni dolžnik ni kmet.

Gospodarsko poslopje ob meji. A. K. B. - Kako sme sosed postaviti gospodarsko poslopje in v kakšni razdalji od meje, se bo določilo pri gradbeno-komisijemskem ogledu, h kateremu mora občina povabiti vse mejaše. Poslopje mora pač stati tako, da sosedje ne bodo dirani v svojih lastninskih ali služnostnih pravicah.